

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
مركز دراسات الشرق الأوسط
Center for Middle Eastern Studies

ANALİZ317
MART 2024

TÜRKİYE VE SOMALİ: BÖLGESEL GÜVENLİKTEN EKONOMİK KALKINMAYA YENİ BİR İŞ BİRLİĞİ YAKLAŞIMI

KAAN DEVECİOĞLU

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2024

ISBN: 978-625-8175-59-2

9 786258 175592

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Yayınlanma Tarihi: 20 Mart 2024

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Eposta : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı.

“Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir”

TÜRKİYE VE SOMALİ: BÖLGESEL GÜVENLİKTEN EKONOMİK KALKINMAYA YENİ BİR İŞ BİRLİĞİ YAKLAŞIMI

Yazar Hakkında

Dr. Kaan Devecioğlu

Doktora eğitimini İstanbul Medeniyet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde "Güç Geçiş Teorisi Perspektifinden Babülmendep Boğazı'nda ABD-Çin Rekabeti (2011-2021)" konulu tez çalışmasıyla tamamladı. ORSAM'da Kuzey Afrika Çalışmaları uzmanı olarak görev yapmaktadır. Kuzey Afrika'da sürdürülebilir kalkınma konusunda Sudan, Tunus ve Cezayir'de saha araştırmalarında bulundu. Araştırma konuları; Afrika'da siyaset, ekonomi, güvenlik ve terör gelişmelerinin yanı sıra, özel olarak yoğunlaştığı alanlar Türk dış politikasında Afrika, Babülmendep Boğazı, Sudan ve Sahel'dir. Makaleleri ve kitap bölümleri hakemli dergilerde yayımlandı, analizleri ve görüşleri medyada ve birçok uluslararası yayında yer aldı. Anadili Türkçe, ikinci dili İngilizcedir ve orta düzeyde Arapça bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

3 GİRİŞ

5 2011'DEN ÇERÇEVE ANLAŞMASI'NA TÜRKİYE – SOMALİ İLİŞKİLERİNİN DÖNÜM NOKTALARI

9 ÇERÇEVE ANLAŞMASININ GETİRDİĞİ FIRSATLAR VE ZORLUKLAR

13 SONUÇ VE ÖNERİLER

GİRİŞ

Türkiye'nin özelde Somali genelde Afrika ve Kızıldeniz politikası tarihsel açıdan bölge ülkeleriyle güçlü bağlara sahip olsa da cumhuriyet dönemi ilişkilerinin süreci pek çok fırsatlara ve zorluklara sahne olmuştur. Bu durum geçtiğimiz ay Somali Kabinesi tarafından onaylanan "Savunma ve Ekonomik İşbirliği Çerçeve Anlaşması" için de geçerlidir. NATO üyesi bir ülke olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin özellikle 1991 yılından itibaren yoğunlaşan ve 2011 yılında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığı döneminde ailesiyle birlikte Mogadişu'yu ziyareti, diplomatik, güvenlik, ekonomik ve sosyo-kültürel alanlarda Somali'yle ilişkileri derinleştirmiştir. İki ülke arası ilişkilerin farklı alanlardaki derinleşme süreci, söz konusu çerçeve anlaşmasıyla birlikte Somali'nin talebi ve Türkiye'nin kabiliyetleri eksenindeki alanlarda sürdüğünü göstermektedir.

Bu kapsamda Türkiye ve Somali arasında imzalanan "Savunma ve Ekonomik İşbirliği Çerçeve Anlaşması", hem her iki ülke için hem de bölgesel istikrar için stratejik bir öneme sahiptir. 10 yıllık bu anlaşma, özellikle deniz güvenliği, askerî eğitim ve ekonomi alanlarında iş birliğini genişletmeyi amaçlamaktadır. Anlaşma, Türkiye'ye Somali karasularında deniz güvenliği operasyonlarını denetleme yetkisi vermektedir. Bu kapsamda Türkiye, Somali donanmasının yeniden inşasını desteklemeyi, Somali'nin Münhasır Ekonomik Bölgesi (MEB) kapsamında yasa dışı balıkçılıkla mücadele etmesini, Somali'nin yasa dışı ve düzensiz faaliyetlerle mücadelede kapasitesinin geliştirilmesini ve Somali MEB'inden elde edilecek ekonomik kaynakların Somali donanmasının gelişiminde kullanılmasını hedeflemektedir.¹ Dolayısıyla bu anlaşma hem iki ülke arası ilişkilerin gelişmesine hem de uluslararası tica-

1 Abdulkadir Mohamed Nur, "OPINION - Türkiye - Somalia alliance will guarantee stability in the Horn of Africa", *Anadolu Agency*, 27 February 2024; Dilara Hamit, "Somali foreign minister says will never accept Ethiopia's 'attempt' to annex territory", *Anadolu Agency*, 01 March 2024; "Somali Cumhurbaşkanı Mahmud, Türkiye ile ilişkileri CNN TÜRK'e yorumladı", *CNN Türk*, 03 Mart 2024.

retin istikrarı için stratejik bir konuma sahip bölgenin güvenliğinin sağlanmasına katkı sunacak potansiyele sahiptir.

Ancak bu anlaşmanın bir çerçeve anlaşması olduğu dikkate alındığında, iki ülkenin sahip olacağı kazançların veya bölgesel istikrara katkısının, önümüzdeki süreçte alt anlaşmalarının kamuoyuna sunulmasıyla daha kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi mümkün olacaktır. Dolayısıyla bu çalışmanın temel amacı; söz konusu anlaşma çerçevesinde iki ülke arasındaki ilişkilerin süreç içerisindeki dönüm noktalarını tespit etmek ve bölgesel istikrara katkısını analiz etmektir.

Bu iş birliği, Somali hükümetinin egemenliğini koruma çabalarını önemli ölçüde güçlendirmesi açısından iki ülke ilişkilerinde bir dönüm noktası niteliğindedir. Ekonomik ve siyasi sorunların yaşandığı Somali'de, terör örgütü Eş-Şebab'ın ortaya çıkardığı güvenlik sorunlarına karşı mücadelede de Türkiye'nin des-

teği ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla anlaşmanın bir diğer önemli yönü de Türkiye'nin Somali karasularında deniz güvenliğini sağlama ve bölgeyi koruma sorumluluğunu üstlenmesidir. Bu yönüyle söz konusu anlaşmanın Türkiye'nin askerî eğitim, güvenlik ve savunma sanayii alanlarında uluslararası iş birliklerini genişletme çabalarının somut bir örneği olarak da değerlendirilmesi mümkündür. Dolayısıyla anlaşma, bölgesel ve küresel güvenlik dinamiklerine katkıda bulunacak ve Türkiye ile Somali arasındaki stratejik ortaklığı daha da güçlendirecek önemli bir adımdır.

Buradan hareketle çalışmada ilk olarak iki ülke arasında 2011 yılından söz konusu anlaşmaya kadar geçen süreçteki ilişkiler mercek altına alınmaktadır. Daha sonra anlaşmanın Türkiye, Somali ve bölgesel istikrarın sağlanması açısından fırsatlar ve zorluklarının yanı sıra bölgesel ve küresel yansımaları analiz edilmekte ve politika önerileri sunulmaktadır.

2011'DEN ÇERÇEVE ANLAŞMASI'NA TÜRKİYE – SOMALİ İLİŞKİLERİNİN DÖNÜM NOKTALARI

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Erdoğan Somali'de

Somali'yle ilişkiler, Türkiye'nin Afrika politikasında merkezi konumdadır. İki ülke arası ilişkilerde özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın başbakanlığı döneminde 2011 yılındaki Mogadişu ziyareti temel bir dönüm noktasıdır. Erdoğan'ın ziyaretinden Çerçeve Anlaşması'na kadar geçen süreçte ise Türkiye'nin Somali'ye yönelik dış politikasında, 2012 yılında ekonomik ve diplomatik ilişkiler; 2017 yılında askerî ve güvenlik iş birlikleri; 2018 yılından itibaren ise sürdürülebilir kalkınma ve eğitim alanlarındaki ilişkiler gelişmiştir. Dolayısıyla iki ülke arası ilişkilerin gelişimindeki 2011-2024 arası süreçte çeşitli alanlarda üç temel dönüm noktası kaydedilmiştir.

Türkiye, Somali'de yaşanan kıtlık krizine uluslararası arenada dikkat çekmek ve yardım sağlamak amacıyla Ağustos 2011'de önemli bir adım atmıştır. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, eşi ve kabinenin önemli üyeleri ile birlikte Mogadişu'yu ziyaret etmiştir. Bu ziyaret, son 20 yılda bir NATO ülkesinin Somali'nin en yüksek seviyede yaptığı ilk ziyaret ol-

ması ve büyük bir yardım kampanyasının başlatılmasına ön ayak olmasından dolayı, uluslararası toplum nezdinde Türkiye, "sorun çözücü aktör" olmuştur. Erdoğan'ın ziyaretinin akabinde Türkiye, insani yardımın yanı sıra eğitim, sağlık ve altyapı projeleri ile Somali'nin yeniden inşasına destek vermeye başlamış ve uluslararası toplumun dikkatini Mogadişu'ya çekmiştir. Dolayısıyla Türkiye'nin Somali'deki kıtlık krizine müdahalesi ve Recep Tayyip Erdoğan'ın ziyareti, Türkiye'nin uluslararası siyasette çeşitli roller üstlenerek etkili ve olumlu bir imaj çizmesine olanak sağlamıştır. Bu durum, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki konumunu güçlendirirken aynı zamanda insani yardım ve küresel diplomasi alanlarında liderlik yapma ve rıza üretme² kapasitesini de konsolide etmiştir. Nitekim bu gelişmeler, Türkiye Dışişleri Bakanlığının 2023 yılına kadar strateji raporlarında öne çıkardığı "Girişimci ve İnsani Dış Politika" anlayışına da temel oluşturmuştur.³

Erdoğan'ın ziyaretinin ardından özellikle ilk iki yıl boyunca Türkiye-Somali ilişkilerinin ye-

2 Ebuzer Demirci, "Web Panel: Türkiye-Somali Anlaşmasının Bölgesel ve Küresel Yansımaları" SETA Web Panel, 23 Şubat 2024.

3 "2024 – 2028 Stratejik Plan", TCDB Report, Ocak 2024.

TÜRK SOM, askerî eğitimin yanı sıra, askerî taktikler, operasyonel planlama ve stratejik analiz konularında da Somali güvenlik güçlerine destek vermektedir. Bu eğitim ve destek, Somali'nin terörizmle mücadele kapasitesini artırmış ve bölgesel güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmuştur.

niden inşa edildiği ve derinleştiği bir dönem kaydedilmiştir. Bu kapsamda 1991 yılında güvenlik gerekçesiyle kapatılan Türkiye'nin Mogadişu Büyükelçiliği, yeniden açılmıştır.⁴ Bu adım Türkiye'nin Somali'deki diplomatik varlığını güçlendirmesinin yanı sıra ülkedeki güvenli bölgelerin genişletilmesine de katkı sağlamıştır. Gelişen diplomatik ilişkilerin dolaylı bir sonucu olarak bu dönemde ekonomik ilişkiler de gelişmiştir. Türk şirketleri özellikle Somali'nin alt yapısını geliştirme projelerinde önemli roller oynamış ve Türk Hava Yolları'nın Mogadişu-İstanbul seferleriyle artan insan trafiği, ticari ve sosyo-kültürel etkileşimin artmasına katkıda değer oranda fayda sağlamıştır.

Özellikle 2014-2017 yılları arasında, iki ülke arasındaki ticaret hacminin yanı sıra askerî ve güvenlik iş birliği önemli ölçüde artmıştır. Bu süreçte, Türkiye'nin Somali ile olan ilişkileri, insani yardım boyutunu aşarak ekonomik ve askerî alanlara da yayılmıştır. 2014 yılından itibaren Türkiye, Somali'nin en büyük ticari ortaklarından biri hâline gelerek iki ülke arasındaki ekonomik bağları güçlendirmiştir. Bu ticari ilişkiler, her iki ülkenin de ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmuş ve Somali'nin yeniden

yapılanma sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Türkiye, Somali'ye gıda, ilaç, inşaat malzemeleri ve diğer temel ihtiyaç malzemeleri sağlarken Somali'den ise tarım ürünleri ve diğer yerel kaynakları ithal etmiştir. Ayrıca 2015 yılında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) tarafından başkent Mogadişu'da inşa ettirilen 200 yataklı Somali-Türkiye Eğitim ve Araştırma Hastanesi açılmıştır.⁵

2017 yılında atılan adımlarla, Türkiye-Somali ilişkileri yeni bir boyut kazanmıştır. Türkiye, Somali ordusunu eğitmek ve güçlendirmek amacıyla Mogadişu yakınlarında TÜRK SOM askerî eğitim üssünü kurmuştur. Bu eğitim üssü, Somali'nin kara ve hava⁶ güvenlik güçlerinin kapasitesini artırmak için tasarlanmıştır ve Somali'nin kendi ayakları üzerinde durabilmesi için güvenlik alt yapısını güçlendirme çabalarının bir parçasıdır. TÜRK SOM, askerî eğitimin yanı sıra, askerî taktikler, operasyonel planlama ve stratejik analiz konularında da Somali güvenlik güçlerine destek vermektedir.⁷ Bu eğitim ve destek, Somali'nin terörizmle mücadele kapasitesini artırmış ve bölgesel güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmuştur.

4 "Somali'de Türk Büyükelçiliği" *TRT*, 13 Eylül 2011.

5 "Somali-Türkiye Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin Açılışı Yapıldı", *Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı*, 2015.

6 Abdurashid Muse, "Somali Air Force 'training in Türkiye", *X*, 29 Ekim 2014.

7 Mohammed Dhaysane, "Somalia's president praises Türkiye for its support", *Anadolu Agency*, 26 Eylül 2023.

Türkiye – Somali Ticaret Verileri (2019 – 2023)

	İhracat	İthalat	Toplam Ticaret Hacmi
2019	244.420.999	6.398.589	250.819.588
2020	266.142.490	4.802.387	270.944.877
2021	349.051.324	7.705.668	356.756.992
2022	379.663.982	2.579.124	382.243.106
2023	418.952.349	677.044	419.629.393

Kaynak: TÜİK

Bu iş birliği, aynı zamanda, Türkiye'nin bölgedeki istikrar ve barışın sağlanmasına yönelik geniş çaplı çabalarının bir parçasıdır. Türkiye'nin Somali'deki varlığı ve yatırımları, iki ülke arasında güçlü bir güven ve iş birliği ilişkisi kurulmasına yardımcı olmuş aynı zamanda Türkiye'nin Afrika kıtasındaki etkinliğini ve nüfuzunun artmasına da örnek teşkil etmiştir. Türkiye'nin Somali'ye yönelik kapsamlı yaklaşımı, ticaretten askerî iş birliğine ve güvenlik alanındaki desteklere kadar geniş bir yelpazede ilişkilere odaklanmıştır. Bu süreç, iki ülke arasında sadece ekonomik ve askerî alanlarda değil aynı zamanda kültürel ve sosyal düzeyde de derin bağlar oluşturmuştur.

2018 yılından itibaren Türkiye ve Somali arasındaki ilişkiler, sürdürülebilir kalkınma ve eğitim projelerine odaklanmıştır. Bu dönemde, eğitim ve kültürel iş birliği alanlarında önemli adımlar atılmış, Türkiye Maarif Vakfı tarafından Somali'de okullar açılmış ve çeşitli eğitim programları uygulanmıştır. Aynı zamanda, 2015 yılında kurulan hastane, Somali toplumu için umut kaynağı olmuştur.⁸ Türk eğitim kurumları ve üniversiteler, Yurt

Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB) aracılığıyla Somali öğrencilerine yönelik Türkiye Bursları programı kapsamında eğitim bursları sunarak Somali'nin eğitim alanındaki kapasitesini güçlendirmeye katkıda bulunmuştur. Bu burslar, öğrencilerin Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında eğitim almasına imkân tanımıştır.

Sürdürülebilir kalkınma projeleri kapsamında ise Türkiye, Somali'nin tarım, enerji ve su yönetimi gibi kritik alanlardaki kapasitesini artırmaya yönelik çalışmalar yürütmüştür. Bu projeler, Somali'nin kendi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanabilmesi ve uzun vadeli kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için tasarlanmıştır. Bu süreçte, Türkiye'nin Somali'ye yönelik kalkınma yardımı modeli, bölgedeki insanların hayatlarını doğrudan etkileyebilecek uzun vadeli projelerle başarıya ulaşmayı hedeflemiştir.⁹ Bu bilgiler ışığında, Türkiye'nin Somali'ye yönelik eğitim ve kalkınma projeleri, iki ülke arasındaki ilişkileri güçlendirirken aynı zamanda Somali'nin sosyal ve ekonomik altyapısının gelişimine de önemli katkılar sağlamıştır.

8 "Türk hastanesi Somali'de şifa dağıtıyor", *Anadolu Ajansı*, 20 Ocak 2018.

9 İbrahim İsmail Abdi, Çiğdem Nas, Faruk Taşçı, "Somali Örneğinde Türkiye Kalkınma Yardımı Modeli" *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(2), 2021, pp. 62-83.

ÇERÇEVE ANLAŞMASININ GETİRDİĞİ FIRSATLAR VE ZORLUKLAR

Somali kabinesi, Türkiye ve Somali arasında 8 Şubat'ta imzalanan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Çerçeve Anlaşması'nı onaylamıştır. Anlaşma; savunma ve güvenlik konularını içermekte ve 10 yıllık iş birliğini kapsamaktadır. Somali hükümetinin egemenliğini koruma çabalarını önemli ölçüde güçlendirebilecek nitelikte olan bu anlaşma, 2011 yılındaki Erdoğan'ın ziyaretinin ardından ikili ilişkilerde bir dönüm noktasıdır.¹⁰

Somali Cumhurbaşkanı Hasan Şeyh Mahmud, anlaşmanın terörizm, dış tehditler, koranlık ve yasa dışı balıkçılıkla mücadele ile Somali'nin kıyılarının korunmasını ve deniz kaynaklarının geliştirilmesini içerdiğini açıklamıştır. Anlaşmanın herhangi bir düşmanca amacı olmadığını ve iki ülke arasında ortak bir deniz kuvvetleri oluşturulacağını, bu kuvvetlerin Somali sularını 10 yıl boyunca koruyacağını ve deniz kaynaklarının gelişimine katkı

sağlayacağını belirtmiştir.¹¹ Nitekim bu iş birliği, ekonomik ve siyasi sorunların yaşandığı, Eş-Şebab'ın yıllardır güvenlik sorunu oluşturduğu Somali ve bölge ülkeleri için önemli bir adımdır. Buradan hareketle söz konusu anlaşmanın Türkiye ve Somali için getirdiği fırsatlar ve zorlukların yanı sıra bölgesel ve küresel katkıları da bulunmaktadır.

İKİ ÜLKENİN ORTAK ÇIKAR İKLİMİ

Türkiye ve Somali arasında imzalanan söz konusu anlaşma, her iki ülkeye jeopolitik ve ekonomik açıdan katkı sağlayacak fırsatlar sunmaktadır. Bu fırsatlar, geniş kapsamlı bir etki oluşturma potansiyeline sahiptir ve birbiriyle ilişkilidir.

İlk olarak Somali'nin stratejik konumu bağlamında değerlendirilebilir. Somali'nin Hint Okyanusu'na ve dünyanın en işlek deniz yollarından hem Kızıldeniz hem de Ümit Bur-

¹⁰ Tunç Demirtaş, "Türkiye'nin Afrika'daki Başarı Hikâyesi: Somali", *SETA*, 24 Şubat 2024.

¹¹ Gökhan Kavak, Hodan Mohamed Abdullahi, Gülsüm İncekaya, "Somali, Türkiye ile imzaladığı savunma işbirliği anlaşmasını onayladı", *Anadolu Ajansı*, 21 Şubat 2024.

Ancak Türkiye ile Somali arasındaki anlaşmanın gerek iki ülke arasında süregelen ilişkilerin sunduğu arka plan gerekse Türkiye'nin Etiyopya'yla sahip olduğu iyi ilişkilerden dolayı bölgesel istikrara katkı olarak değerlendirilmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

nu'na yakınlığı bulunmaktadır. Bu coğrafi avantaj, her iki ülkenin de stratejik çıkarlarını daha etkin bir şekilde koruma ve uluslararası arenada daha güçlü bir konuma ulaşma potansiyeline işaret etmektedir. Örneğin, Türkiye ve Somali, bölgesel güvenlik inisiyatiflerine ve ticaret yollarının güvenliğine katkı sağlayabilir.

İkinci olarak deniz güvenliği ve uluslararası ticaretin korunması, bu anlaşmanın getireceği önemli bir faydadır. Somali çevresindeki korsanlık ve Babülmendep Boğazı'ndaki Husi saldırıları gibi güvenlik tehditleri, uluslararası ticareti ve küresel ekonomik istikrarı tehlikeye atmaktadır. Türkiye ve Somali'nin bu anlaşma kapsamında bölgedeki güvenlik operasyonlarında daha aktif bir rol alması, korsanlık ve terörizme karşı etkili önlemlerin alınmasını sağlayarak uluslararası ticaret yollarının güvenliğine katkı sağlayacaktır. Bu durum, küresel ekonomi için kritik öneme sahip olan yollar üzerindeki ticaretin kesintisiz devam etmesine olanak tanıyacaktır. Ancak bölgedeki terör, korsanlık ve çatışmalardan doğan tehditler Türkiye ve Somali'nin karşılaşacakları zorluklar arasında olacaktır.

Üçüncüsü, Türkiye'nin Somali ile mevcut askerî ve savunma iş birliğinin güçlendirilmesi, iki ülke arasındaki güvenlik ve savunma kapasitelerini artırmasıdır. Bir-

leşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) Somali'ye yönelik güvenlik ekipmanı ihracat kısıtlamalarını kaldırmasıyla¹² birlikte, bu anlaşma iki ülke arasındaki güvenlik eğitimi ve ekipman ticaretini daha da ileriye taşıyacaktır. Bu, Somali'nin donanma kuvvetlerini geliştirme ve bölgesel güvenlikte daha etkin bir rol oynama kapasitesini artırırken Türkiye'nin savunma sanayiinin uluslararası pazarlarda daha fazla genişlemesine olanak tanıyacaktır.

Dördüncü olarak anlaşma kapsamında Türkiye'ye tanınan tam yetki ve Somali karasularındaki hidrokarbon rezervleri ile balıkçılık kaynaklarına erişim, her iki ülke için de ekonomik kazanımlar sağlayacaktır. Deniz kaynaklarının ortaklaşa araştırılması, çıkarılması ve kullanılması, ekonomik kalkınmayı destekleyecek ve enerji güvenliği ile gıda güvenliğini artıracak stratejik bir adımdır. Bu iş birliği özellikle Somali için, kalkınma projelerine kaynak sağlama ve ekonomik bağımsızlığını güçlendirme fırsatı sunacaktır.

Son olarak Türkiye'nin Afrika'daki diplomatik etkisini güçlendirmesi, söz konusu anlaşmanın getireceği önemli bir fırsattır. Türkiye'nin Afrika Boynuzu ve genel olarak Afrika kıtası ile ilişkilerini geliştirme, bölgesel istikrarı destekleme ve kalkınma projelerine katkı sağlama yoluyla

12 Diyar Güldoğan, "UN Security Council lifts Somalia arms embargo after 3 decades", *Anadolu Agency*, 2 December 2023.

la hem Türkiye'nin hem de Afrika'nın karşılık-
lı çıkarlarına hizmet edecektir. Bu diplomatik
ve ekonomik yakınlaşma, Afrika'nın kalkınma
hedeflerine ulaşmasına da destek olacak ni-
teliktir.

BÖLGESEL VE KÜRESEL YANSIMALAR

Somali Kabinesi'nin Türkiye'ye karasula-
rında güvenlik ve ekonomik açıdan tam yetki
vermesinin bölgesel ve küresel düzeyde de
önemli yansımaları bulunmaktadır. Söz konu-
su anlaşmanın uluslararası medyadaki yan-
sımları Etiyopya ile Somaliland arasındaki
Mutabakat Zaptı (MoU) bağlamında değer-
lendirilmektedir. Bu savunma paktının zaman-
laması, uluslararası medyada Somali ile Eti-
yopya arasındaki artan gerilimlerin ortasında
imzalanmış olması nedeniyle dikkat çekicidir.
Bu durum, bölgedeki diğer yabancı aktörlere
yönelik bir mesaj olarak yorumlanabilir.¹³

Ancak Türkiye ile Somali arasındaki anlaş-
manın gerek iki ülke arasında süregelen iliş-
kilerin sunduğu arka plan gerekse Türkiye'nin
Etiyopya'yla sahip olduğu iyi ilişkilerden dola-
yı bölgesel istikrara katkı olarak değerlendiril-
mesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Ni-
tekim Türkiye'nin Etiyopya, Somali ve Soma-
liland'la geliştirdiği iyi ilişkiler bölge devletleri
arasındaki gerilimin tırmanmaması adına diya-
log kanallarını geliştirmeye imkân tanıyacak-
tır. Ayrıca Türkiye karşısında bir ittifakın öncüsü
olarak dikkat çekilen Birleşik Arap Emirlikleri
(BAE)¹⁴ ile Türkiye ilişkileri normalleşmeden
konsolide olma sürecindedir¹⁵ ki Türkiye'nin
Somali ile anlaşması hem BAE'nin hem de
bölge ülkelerinin ticaretinin istikrarı için olum-
lu yönde katkı sağlayacak potansiyele sahiptir.

Bölgesel yansımalar bağlamında Aden
Körfezi ve Hint Okyanusu'nda yaşanan gü-
vensizliğin, Türkiye'nin Somali karasularında
sahip olduğu yetkiler ve Somali donanmasına
sunacağı katkısıyla ortadan kaldırılabileceği-
dir ki bu durum uluslararası ticaretin güven-
liğini de olumlu yönde etkileyecektir. Nitekim
bu durum, Türkiye'nin Afrika ve Ortadoğu'daki
güvenlik nüfuzuna olumlu yönde katkı sağla-
yacaktır.

Anlaşmanın küresel yansımaları açısından,
Türkiye'nin Afrika'da artan nüfuzu bağlamında
küresel aktörler Çin, Rusya, ABD ve Avrupa
Birliği'yle ilişkilerinde yeni dinamikleri orta-
ya çıkarabileceğine dikkat çekilebilir. Nitekim
Türkiye'nin söz konusu anlaşmayla uluslara-
rası deniz güvenliğine ve Somali'nin terörle
mücadelesine katkı sunması söz konusu ak-
törlerle ortak çıkarının kesişmesine işaret et-
mektedir. Dolayısıyla bu yönüyle söz konusu
küresel aktörlerin Türkiye'yle uyumlu hareket
etmesinin bir ortak çıkar alanı olduğu söyle-
nebilir.

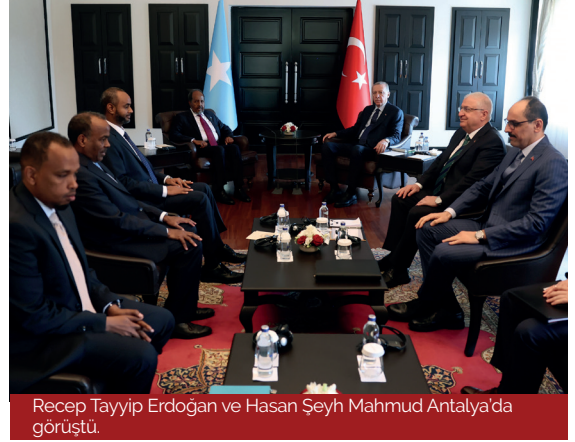
Sonuç olarak bu anlaşma, Türkiye ve So-
mali arasında savunma ve güvenlik alanında
önemli bir kilometre taşı oluştururken bölge-
sel istikrarın sağlanması adına katkı sağlaya-
cak bir dizi avantaj sunmaktadır. Somali'nin
stratejik konumu ve Türkiye'ye tanınan yetki-
ler, uluslararası ticaretin güvenliğine önemli
katkılarda bulunacaktır. Türkiye ve Somali'nin
bu anlaşmadan maksimum faydayı sağlama-
sı, stratejik ve dengeli bir yaklaşım gerekti-
rirken aynı zamanda uluslararası toplumla iş
birliği ve diyalog içinde hareket edilmesi de
stratejik önemdedir.

13 "Somalia Türkiye Security Deal How Does it Impact Ethiopia" *DW*, 26 February 2024; "IntelBrief: Somalia-Türkiye Defense Deal and the Regional Implications for East Africa", *The Soufan Center*, 29 February 2024; Federico Donelli, "Red Sea politics: why Türkiye is helping Somalia defend its waters", *The Conversation*, 28 February 2024.

14 Federico Donelli, "Red Sea politics: why Türkiye is helping Somalia defend its waters", *The Conversation*, 28 February 2024.

15 Gökhan Erel, "From Normalization to Consolidation in Türkiye-Gulf Relations: President Erdoğan's Visits to Saudi Arabia, Qatar, and the UAE", *ORSAM*, 19 July 2023.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Recep Tayyip Erdoğan ve Hasan Şeyh Mahmud Antalya'da görüştü.

Bu çalışma, Türkiye ve Somali arasında imzalanan "Savunma ve Ekonomik İşbirliği Çerçeve Anlaşması"nın stratejik önemini, bölgesel istikrara sağlayacağı fırsatları ve karşılaşılabileceği zorlukları mercek altına almıştır. Anlaşma, iki ülke arasındaki ilişkilerin derinleşmesini ve geniş bir yelpazede iş birliğini teşvik ederken bölgesel ve küresel güvenlik ile ekonomik kalkınma üzerinde önemli katkılar sağlayacaktır. Bu bağlamda, Türkiye ve Somali'nin yanı sıra bölgesel istikrarın karşılaştığı fırsatlar ve zorluklar göz önünde bulundurularak önümüzdeki süreçte iki ülkenin odaklanmasının faydalı olacağı öngörülen ve anlaşmanın potansiyelini maksimize etmeyi ve karşılaşılabilecek zorlukların üstesinden gelmeyi amaçlayan altı temel politika önerilerine dikkat çekilebilir.

- *Birincisi, kapsamlı güvenlik ve savunma iş birliği konusunda Türkiye ve Somali'nin askerî eğitim, deniz güvenliği ve terörle mücadele konularında iş birliklerini derinleştirmeleri gerektiğidir. Türkiye'nin Somali güvenlik güçlerinin kapasitesini artırmak için eğitim, ekipman desteği ve*

istihbarat paylaşımını içeren kapsamlı bir program geliştirmesi bölgesel istikrarın sağlanmasına katkı sunacaktır.

Bu politika önerisi, Türkiye ve Somali arasındaki güvenlik ve savunma iş birliğinin temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Öneride vurgulanan askerî eğitim, deniz güvenliği ve terörle mücadele konularındaki iş birliklerinin derinleştirilmesi, bölgenin karşı karşıya olduğu güvenlik tehditlerine karşı her iki ülkenin etkili bir yanıt geliştirme kapasitesini önemli ölçüde artıracaktır. Somali, uzun yıllardır terör örgütleri, korsanlık ve yasa dışı balıkçılık gibi çeşitli güvenlik sorunlarıyla mücadele etmektedir ki bu durum da bölgesel istikrarı olumsuz yönde etkilemektedir. Türkiye'nin bu alandaki tecrübesi ve kapasitesi, Somali'nin bu tehditlerle daha etkili bir şekilde mücadele etmesine yardımcı olacaktır.

Askerî eğitim ve kapasite geliştirme, Somali güvenlik güçlerinin operasyonel kabiliyetlerini artırmanın yanı sıra, profesyonelliklerini ve insan haklarına saygılı hareket etme becerilerini geliştirmek açısından da kritik öneme sa-

hip olacaktır. Bu durum bölgede uzun vadeli istikrar ve güvenliğin sağlanmasında temel bir unsurdur.

Türkiye'nin modern ve etkili ekipman desteği, Somali güvenlik güçlerinin operasyonel etkinliğini artırarak terörle mücadele ve deniz güvenliği operasyonlarında daha başarılı olmalarına imkân tanıyacaktır. Bu desteğin sağlanması, Somali'nin kendi güvenliğini sağlama kapasitesini güçlendirecek uluslararası yardıma olan bağımlılığını azaltacak ve bölgesel istikrarı destekleyecektir.

İstihbarat paylaşımı ise terörle mücadele ve diğer güvenlik operasyonlarında hayati öneme sahiptir. Türkiye ve Somali arasındaki istihbarat iş birliği, Somali'nin bölgesel güvenlik tehditlerine karşı daha proaktif ve etkili bir şekilde hareket etmesine imkân sunacaktır. Bu durum aynı zamanda, terör örgütlerinin sınır ötesi hareketlerine karşı koymada da önemli bir avantaj sağlayacaktır ki hem bölgesel hem de küresel güvenliğin sağlanmasına katkı sunulacaktır.

Dolayısıyla bu politika önerisi, Türkiye ve Somali'nin bölgesel ve küresel güvenlik tehditlerine karşı koymada iş birliği ve koordinasyonun önemini vurgulamaktadır. Ancak, bu tür bir iş birliğinin başarısı, sadece teknik ve operasyonel kapasite geliştirilmesine bağlı olmayıp aynı zamanda politik irade, karşılıklı güven ve sürdürülebilir bir angajman gerektirmektedir. Bu iş birliğinin etkili olabilmesi için, her iki tarafın da eğitim, ekipman ve istihbarat paylaşımı konularında somut adımlar atması ve bu süreçleri düzenli olarak gözden geçirip güncellemesi ve diğer aktörlerle iş birliği içinde hareket etmesi gerekmektedir.

- *İkincisi, Türkiye ve Somali arasında ticaret hacmini artırmak, yatırım fırsatlarını geliştirmek ve Somali'nin kritik altyapısını güçlendirmek için ortak projelerin ortaya koyulmasıdır. Türkiye, Somali'nin tarım,*

enerji ve su yönetimi alanlarında sürdürülebilir kalkınma projelerine destek vererek ekonomik bağımsızlığını ve kalkınmasını teşvik etmesi sonucunda ikili ticari ilişkiler artacaktır.

Bu politika önerisi, Türkiye ve Somali arasındaki ekonomik iş birliğini derinleştirme ve genişletme potansiyeline sahip kritik bir yaklaşımı kapsamaktadır. Ticaret hacminin artırılması, yatırım fırsatlarının geliştirilmesinin yanı sıra Somali'nin kritik altyapısının güçlendirilmesini, ekonomik kalkınmasını ve uzun vadeli istikrarını destekleyecek temel unsurlardır. Bu öneri, aynı zamanda Türkiye'nin Afrika'daki nüfuzunu artırma stratejisinin bir parçası olarak da değerlendirilebilir. Bu anlamda dört temel noktaya dikkat çekilebilir:

Birincisi, ticaret hacminin artırılmasının her iki ülkenin de ekonomilerine katkıda bulunacağıdır. Somali için, ihracat kapasitesinin artırılması ve daha geniş pazarlara erişim, ekonomik büyüme ve istihdam oluşturma fırsatları sunmaktadır. Nitekim ilgili tabloda görüldüğü üzere ikili ticari verilerde dengesizlik söz konusudur. Türkiye için ise Somali gibi yükselen pazarlarla ticaretini çeşitlendirmek, ekonomik büyümesini destekleyecek bir unsur olacaktır.

İkincisi, Türk yatırımcılar için Somali, tarım, enerji ve altyapı projeleri gibi alanlarda cazip yatırım fırsatları sunacaktır. Bu yatırımlar, Somali'nin kritik altyapısını güçlendirecek ve ekonomik kalkınmasına katkı sağlayacaktır. Yatırımların teşvik edilmesi, aynı zamanda, Somali'nin yabancı sermayeyi çekme ve uluslararası iş birliklerini artırma kapasitesini de güçlendirecek bir unsurdur.

Üçüncüsü, Somali'nin altyapı ihtiyaçları oldukça çeşitlidir. Enerji, su yönetimi ve tarım sektörlerinde yapılan yatırımlar, sürdürülebilir kalkınma için hayati önem taşımaktadır. Türkiye'nin bu alanlardaki projelere teknik ve finansal destek sağlaması, Somali'nin kalkınma

hedeflerine ulaşmasında önemli bir rol oynayacaktır. Bu anlamda uluslararası kuruluşların da Somali'ye proje desteği stratejik önemde olacaktır.

Dördüncüsü, sürdürülebilir kalkınma bağlamında ekonomik büyümenin yanı sıra çevresel korumayı ve sosyal kalkınmayı da içerecek şekilde Türkiye'nin Somali'nin tarım, enerji ve su yönetimi alanlarında desteklediği projelerin, Somali'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasına yardımcı olabileceğidir. Bu projeler aynı zamanda, iklim değişikliği ve çevresel sürdürülebilirlik gibi küresel sorunlarla mücadelede de önem taşımaktadır. Ancak üçüncü maddede de dikkat çekildiği gibi bu noktada başta BM kuruluşları olmak üzere uluslararası aktörlerin desteği hem Türk yatırımcılardan hem de diğer ülkelerden yatırımcıların Somali'nin kalkınmasını sağlamalarında önemli bir gerekliliktir.

Dolayısıyla bu politika önerisi, Somali'nin kalkınma hedeflerine ulaşmasında ve ekonomik bağımsızlığını artırmada Türkiye'nin oynayabileceği önemli bir rolü ortaya koymaktadır. Ancak, bu tür projelerin başarılı olabilmesi için yerel toplulukların ihtiyaç ve önceliklerini dikkate almak, yerel kapasiteyi geliştirmek ve projelerin uygulanmasında şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine bağlı kalmak önemlidir. Ayrıca bu iş birliği, her iki ülkenin karşılıklı çıkarlarına hizmet ederken aynı zamanda daha geniş bölgesel ve küresel kalkınma hedefleriyle de uyumlu olmalıdır ki bu anlamda fon sağlayan uluslararası kuruluşların Somali'ye desteği stratejik önemde olacaktır.

- *Üçüncüsü, Türkiye ve Somali'nin deniz kaynaklarını sürdürülebilir bir şekilde kullanma ve koruma konusunda iş birliği yapmaları gerektiğidir. Bu kapsamda, yasa dışı balıkçılıkla mücadele, hidrokarbon rezervlerinin araştırılması ve çıkarılması gibi konularda ortak girişimler*

kurulması bölgesel kalkınmaya ve istikrara da katkı sunacaktır.

Bu politika önerisi, Türkiye ve Somali arasındaki iş birliğinin deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ve korunması yönünde stratejik bir önem taşıdığını kapsamaktadır. Deniz kaynaklarının korunması ve etkin kullanımı, ekonomik kalkınma, çevresel sürdürülebilirlik ve gıda güvenliği açısından kritik öneme sahiptir. Dolayısıyla, özellikle yasa dışı balıkçılıkla mücadele, hidrokarbon rezervlerinin araştırılması ve çıkarılması gibi alanlarda iş birliğinin öne çıkarılması iki ülke arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi için faydalı olacaktır. Bu anlamda üç noktaya dikkat çekilebilir.

İlk olarak, "yasa dışı, bildirilmeyen ve düzensiz (*illegal, unreported and unregulated fishing - IUU*)" balıkçılığın, dünya genelinde deniz ekosistemlerini tehdit eden önemli bir sorun olduğuna dikkat çekilebilir. Somali gibi ülkeler, kendi deniz alanlarını etkili bir şekilde izleme ve koruma kapasitesine sahip olmadıklarında, bu tür faaliyetlerden ciddi şekilde zarar görebilir. Türkiye'nin teknolojik ve operasyonel kapasitesi, Somali'nin IUU balıkçılıkla mücadeledeki yeteneklerini önemli ölçüde artırabilecektir. Bu iş birliği, bölgede sürdürülebilir balıkçılık uygulamalarının teşvik edilmesine ve deniz biyolojik çeşitliliğinin korunmasına yardımcı olabilecek temel hususlar arasındadır.

İkinci olarak, Somali'nin deniz altı hidrokarbon rezervlerinin ülkenin ekonomik kalkınması için önemli bir potansiyel sunduğuna dikkat çekilebilir. Ancak, bu kaynakların araştırılması ve çıkarılması, yüksek teknoloji ve uzmanlık gerektiren süreçlerdir. Bu anlamda Türkiye'nin enerji sektöründeki deneyimi ve teknik bilgisi, Somali'nin bu potansiyelini değerlendirme ve sürdürülebilir bir şekilde kullanma kapasitesini artırabilecektir. Bu tür bir iş birliği, aynı zamanda, her iki ülkenin enerji güvenliğine de katkıda bulunacaktır.

Bu bağlamda son olarak dikkat çekilecek durum da ortak girişimler ve iş birliği mekanizmalarının, yasa dışı balıkçılıkla mücadele ve hidrokarbon rezervlerinin sürdürülebilir kullanımı konularında somut adımlar atılmasını sağlayabileceğidir. Bu girişimler, bilgi ve en iyi uygulamaların paylaşımını, ortak araştırma ve geliştirme projelerini ve kapasite geliştirme programlarını içerebileceğidir.

Dolayısıyla bu politika önerisi, Türkiye ve Somali arasındaki iş birliğinin, deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunda önemli faydalar sağlayabileceğini ve bu durumun da bölgesel kalkınma ve istikrara katkı sağlayacağını ortaya koymaktadır. Nitekim bu iş birliği, ekonomik faydaların yanı sıra çevresel sürdürülebilirliği ve bölgesel güvenliği de destekleyebilecek bir durumdur. Ancak, bu tür girişimlerin başarısı, etkili yönetim, şeffaflık ve sürdürülebilirlik ilkelerine sıkı sıkıya bağlı kalınmasıyla çıktı üretecektir. Bu anlamda, yerel toplulukların ve paydaşların katılımı ve ihtiyaçlarının dikkate alınması, bu iş birliğinin sosyal kabulünü ve uzun vadeli başarısını artıracak temel durumlardan biridir.

- *Dördüncüsü, Türkiye'nin Somali ve diğer bölgesel aktörlerle iş birliğini artırarak bölgesel güvenlik ve kalkınma konularında diyalog mekanizmalarını güçlendirmesi gerektiğidir. Bu çerçevede, Etiyopya, Kenya ve Cibuti gibi komşu ülkelerle iş birliği, bölgesel istikrar ve ekonomik entegrasyonun teşvik edilmesi açısından önem taşımaktadır.*

Bu politika önerisi, Türkiye'nin bölgesel güvenlik ve kalkınma konularında diyalog ve iş birliğini güçlendirme amacı bölgesel istikrarın sağlanması ve ekonomik entegrasyonun teşvik edilmesine yönelik kritik bir adım olacaktır. Etiyopya, Kenya ve Cibuti gibi komşu ülkelerle iş birliği, bölgesel sorunların çözümünde önemli bir role sahip olacaktır. Bu öneri üç farklı açıdan değerlendirilebilir.

Birincisi, Afrika Boynuzu'nun terörizm, korsanlık, etnik çatışmalar ve doğal kaynaklar üzerindeki rekabet gibi birçok güvenlik tehdidi ile karşı karşıya olmasından hareketle, Türkiye'nin bu bölgedeki güvenlikle ilgili inisiyatifleri, özellikle terörle mücadele ve deniz güvenliği konularında, bölgesel istikrarın sağlanmasına katkıda bulunmak olmalıdır. Nitekim, Türkiye'nin güvenlik alanındaki tecrübesi ve kapasitesi, bölge aktörleriyle geliştirdiği iyi ilişkiler, bölgesel güvenlik mekanizmalarının güçlendirilmesinde önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

İkincisi, Türkiye'nin bölgesel kalkınma projelerine katılımıyla ilgilidir. Bu anlamda özellikle altyapı, enerji ve tarım sektörlerinde, bölgesel ekonomik entegrasyonun teşvik edilmesinin yanı sıra Türkiye'nin yatırım ve kalkınma yardımları konusundaki tecrübesi ve kapasitesi, bölgesel ticaretin artırılması ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır.

Son olarak, Türkiye'nin Etiyopya, Kenya ve Cibuti gibi bölge ülkeleriyle iş birliğini artırması, bölgesel sorunların çözümünde diyalog ve iş birliğini temel alan bir yaklaşımı teşvik edecektir.

Dolayısıyla bu politika önerisi, Türkiye'nin bölgesel güvenlik, kalkınma ve entegrasyon konularında önemli katkılarda bulunabileceğini vurgulamaktadır. Ancak, bu tür bir iş birliğinin başarılı olabilmesi için bölgesel dinamiklerin ve diğer ülkelerin çıkarlarının ihtiyatlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, bu politikanın başarıya ulaşması, Türkiye'nin bölgesel aktörlerle karşılıklı saygı ve güvene dayalı uzun vadeli ilişkiler kurmasına bağlıdır.

- *Beşincisi, Türkiye'nin Somali'yle imzaladığı anlaşmanın küresel yansımalarını göz önünde bulundurarak uluslararası toplumla iş birliğini ve koordinasyonu ar-*

tırması gerektiğidir. Bu durum, uluslararası deniz güvenliği, terörle mücadele ve kalkınma yardımları konularında uluslararası ortaklarla iş birliği yapmayı içermesi bölgesel istikrarın sürdürülebilirliği açısından faydalı olacaktır.

Bu politika önerisi, Türkiye'nin Somali ile imzaladığı güvenlik ve ekonomik iş birliği çerçeve anlaşmasının sadece iki ülke arasında değil aynı zamanda uluslararası düzeyde de önemli etkiler ortaya çıkarabileceğini vurgulamaktadır. Türkiye'nin uluslararası toplumla iş birliğini ve koordinasyonu artırma çabası, bu anlaşmanın küresel yansımalarını göz önünde bulundurarak bölgesel ve küresel güvenlik ile kalkınma hedeflerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu anlamda söz konusu öneri dört farklı açıdan değerlendirilebilir.

Birincisi, Somali'nin stratejik konumunun Babülmendep Boğazı ve Aden Körfezi gibi önemli deniz yollarına yakınlığı nedeniyle, uluslararası deniz güvenliği için kritik öneme sahip olmasıdır. Türkiye'nin bu alanda uluslararası iş birliğini artırması, korsanlık ve denizdeki diğer güvenlik tehditleriyle mücadelesi hem bölgesel hem de küresel ticaret yollarının güvenliğine önemli bir katkı sunacaktır.

İkincisi, Somali'nin terör örgütü Eş-Şebab'ın faaliyet gösterdiği ve bölgesel güvenlik için ciddi bir tehdit oluşturduğu bir ülke olmasından hareketle, Türkiye'nin terörle mücadele konusunda uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesine katkısıdır.

Üçüncüsü, Türkiye'nin Somali'ye yönelik kalkınma yardımları, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına önemli katkılar sağlamasından hareketle, uluslararası toplumla iş birliğinin artırılması, bu yardımların etkinliğini ve kapsamını genişletecektir. Bu durum aynı zamanda, kalkınma projelerinde kaynakların daha etkin kullanılmasını ve uluslararası kal-

kınma hedeflerine ulaşılmalarını da teşvik edecektir.

Son olarak Türkiye'nin uluslararası toplumla iş birliği ve koordinasyon çabalarının sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ve uluslararası normlara uyum sağlaması gerektiğine dikkat çekilebilir. Bu durum hem Türkiye'nin uluslararası imajını güçlendirecek hem de uluslararası kalkınma ve güvenlik girişimlerine etkili bir şekilde katkıda bulunulmasını sağlayacaktır.

Dolayısıyla bu politika önerisinde, bir taraftan Türkiye'nin Somali ile olan iş birliğinin küresel bağlamda ele alınmasının önemine dikkat çekilirken diğer taraftan da uluslararası toplumla iş birliğini ve koordinasyonu artırma çabası hem Türkiye'nin hem de Somali'nin karşı karşıya olduğu güvenlik ve kalkınma sorunlarına karşı daha etkili ve kapsayıcı çözümler üretme potansiyeline işaret edilmektedir. Ancak bu tür bir iş birliğinin başarısı, karşılıklı çıkarların ve hedeflerin dengelenmesine ve uluslararası toplumun geniş bir kesiminin desteğine bağlıdır. Bu nedenle, Türkiye'nin bu yöndeki çabaları, açık iletişim, şeffaflık ve çok taraflı iş birliğine dayalı bir yaklaşımı temel alması gerekmektedir.

- *Altıncısı, Türkiye'nin Somali'nin kamu ve özel sektör kapasitesini geliştirmeye yönelik programlar geliştirmesi gerektiğidir. Eğitim, sağlık ve yönetim alanlarında insan kaynaklarının güçlendirilmesi hem Somali'nin hem de bölgenin uzun vadeli kalkınma hedeflerine ulaşmasında kritik önem taşımaktadır.*

Bu politika önerisi, Türkiye'nin Somali'de sürdürülebilir kalkınmayı destekleme stratejisinin önemli bir bileşenini oluşturmaktadır. Kamu ve özel sektör kapasitesinin geliştirilmesi, eğitim, sağlık ve yönetim alanlarında insan kaynaklarının güçlendirilmesi, Somali'nin kalkınma hedeflerine ulaşmasını sağlamada temel bir rol oynamaktadır. Bu öneri, kapsamlı

bir yaklaşımı temsil ederek uzun vadeli kalkınmanın sadece mali destek veya altyapı projeleriyle değil aynı zamanda insan kapasitesinin geliştirilmesiyle de sağlanabileceğine dikkat çekmektedir. Bu anlamda söz konusu öneri dört farklı açıdan değerlendirilebilir.

İlk olarak iyi bir eğitim sistemi, gençlerin iş dünyasında başarılı olmalarına ve yenilik yapmalarına yardımcı olur ki ülkenin ekonomik olarak büyümesine de katkıda bulunur. Dolayısıyla Türkiye'nin Somali'nin eğitimine destek vermesi; öğretmenlerin daha iyi eğitilmesi, ders programlarının geliştirilmesi ve okulların iyileştirilmesi gibi konularda atılacak adımlarla gerçekleştirilebilir.

İkincisi, sağlık hizmetlerinin erişilebilirliği ve kalitesinin artırılması, nüfusun genel refahını yükseltecek ve ekonomik üretkenliği artıracaktır. Türkiye, yukarıda da belirtildiği üzere dostluk hastanesinin yanı sıra sağlık hizmetleri kapasitesini artırmak, sağlık personelinin eğitimini güçlendirmek ve sağlık altyapısını modernize etmek için Somali ile iş birliği gerçekleştirmesi faydalı olacaktır.

Üçüncüsü, etkili yönetim ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesinin kalkınma projelerinin başarısında kritik bir öneme sahip olmasından hareketle, Türkiye'nin kamu yönetimi, finansal yönetim ve hukukun üstünlüğü alanlarında kapasite geliştirme programları sunarak Somali'nin yönetim yapısını güçlendirebilecek kapasiteye sahip olmasıdır. Bu yak-

laşım aynı zamanda, yolsuzluğun azaltılması ve kamu hizmetlerinin etkinliğinin artırılması yönünde de katkı sunacaktır.

Sonuncusu ise Türkiye'nin kamu ve özel sektör arasındaki iş birliğini teşvik ederek Somali'nin ekonomik kalkınmasını desteklemesidir. Bu, özel sektör yatırımlarını teşvik etmek, girişimciliği desteklemek ve yerel işletmelerin kapasitesini artırmak için programlar geliştirmeyi içermesi açısından faydalı olacaktır.

Dolayısıyla bu politika önerisi, Somali'nin uzun vadeli kalkınma hedeflerine ulaşmasında kritik bir öneme sahip olan eğitim, sağlık ve yönetim alanlarında insan kaynaklarının güçlendirilmesine odaklanmaktadır. Türkiye'nin bu alanda Somali ile iş birliği yapması, somut ve sürdürülebilir kalkınma sonuçları elde etmeye yardımcı olacaktır. Ancak bu tür programların başarısı, yerel ihtiyaç ve önceliklerin analiz edilmesine, yerel kapasite ve kurumlarla sıkı bir iş birliğine ve projelerin uygulanmasında şeffaflık ve hesap verebilirliğe bağlı olacaktır.

Sonuç olarak, "Savunma ve Ekonomik İşbirliği Çerçeve Anlaşması", Türkiye ve Somali arasındaki stratejik ortaklığı daha da güçlendirme ve bölgesel istikrara katkı sunma potansiyeline sahiptir. Ancak bu iş birliğinin başarısı, karşılıklı çıkarların dengelenmesi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine odaklanması, bölgesel ve küresel düzeyde iş birliği ve diyalogun artırılmasıyla mümkün olacaktır.

NOTLAR

NOTLAR

 www.orsam.org.tr

    [orsamorgtr](https://www.youtube.com/orsamorgtr)